

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 118/2013-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. mája 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti Mgr. B. T., T., zastúpeného advokátom Mgr. A. K., Ž., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 15/2008, za účasti Okresného súdu Žilina, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Mgr. B. T. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 15/2008 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Žilina p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 15/2008 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. Mgr. B. T. priznáva finančné zadostučinenie v sume 3 500 € (slovom tritisícpäťsto eur), ktoré mu je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Žilina je povinný uhradiť Mgr. B. T. trovy konania v sume 275,94 € (slovom dvestosedemdesiatpäť eur a deväťdesiatštyri centov) na účet jeho právneho zástupcu Mgr. A. K., Ž., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 118/2013 z 28. februára 2013 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Mgr. B. T. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 15/2008 (ďalej len „napadnuté konanie“).

Zo sťažnosti vyplýva, že napadnuté konanie začalo 11. apríla 2004, keď bol okresnému súdu doručený návrh na vydanie platobného rozkazu, ktorým sa obchodná spoločnosť P., s. r. o., B. (ďalej len „navrhovateľ“), domáhala proti odporcom zaplataenia sumy 240 218,20 Sk (7 973,78 €) s prísl.

Sťažovateľ, ktorý je v napadnutom konaní v procesnom postavení odporcu v 3. rade uviedol, že v ňom dochádza k zbytočným prietahom, pričom ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo toto konanie právoplatne skončené.

Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy vyslovil, že postupom okresného súdu bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 38. ods. 2 listiny, zároveň navrhuje prikázať okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov. Napokon sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 5 000 € a úhrady trov konania.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. 1 Spr S/144/2013 (doručeným ústavnému súdu 5. apríla 2013), ku ktorému pripojil okrem prehľadu procesných úkonov vykonaných v doterajšom priebehu napadnutého konania aj stanovisko zákonného sudcu, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Okolnosti nenasvedčujú výskytu zákonných prekážok postupu konania, okolnosť neznámeho pobytu prvej žalovanej je už spomenutou praktickou komplikáciou v dokazovaní v kontexte právnej obrany ručiteľov.

Vo vzťahu k ďalším častiam výzvy na vyjadrenie k prietahom je namieste skonštatovať, že vec je objektívne vybavovaná po dlhšiu dobu, než ako by mohla byť vybavovaná pri možnosti výhradnej pozornosti súdu. Za týchto okolností bude otázka vzniku a príčin prietáhov vecou posúdenia príslušného súdu pri vybavovaní predmetnej sťažnosti.

Dovolím si však v ďalších súvislostiach skonštatovať, že súdne oddelenie je v stave vysokej zaťažnosti, prevzal som ho po predchádzajúcej sudkyňi odchádzajúcej na KS ZA JUDr. J. U., s príznačným dopadom na zhoršenú tzv. skladbu nerozhodnutých vecí, lebo tieto v minulosti neboli skončené z rôznych dôvodov, spravidla spojených so skutkovou zložitou vecí. Prakticky povedané, veci z takto sťaženej skladby spravidla nie je možné skončiť na jednom pojednávaní a je nutné ich študovať opakovane, preto takto prevzaté veci neskončené z rôznych príčin v minulosti sú zásadne ťažšie ako nové veci z bežného nápadu. Obdobie roka 2007 bolo poznačené mimoriadne zvýšeným nápadom civilných vecí, s mimoriadne nepriaznivým dopadom na fyzickú možnosť vybavenia tohto nápadu sudcom aj zamestnancami tunajšieho súdu, v závere roka 2007 zostatok dosiahol 505 vecí. Prakticky povedané, pri fyzickej možnosti súdneho oddelenia vybaviť pravidelný ročný nápad v priemere 250 civilných (priemerne zložitých) vecí ročne, zostatok nerozhodnutých (spravidla zložitejších) vecí ďalších 1,5 až 2 krát presahuje jeho ročný násobok...

Tunajšie súdne oddelenie navyše trpelo personálnou nestabilitou, včítane neprítomnej vyššej súdnej úradníčky od marca do októbra 2011. Naopak približne od začiatku roka 2013 moja vyššia súdna úradníčka zastupuje inú, čo má tiež nepriaznivý dopad na možnosť ukladania niektorých úkonov, v tomto prípade konkrétne vypracovanie naradenia znaleckého dokazovania. Navyše v minulosti bolo prijaté rozpočtové opatrenie, podľa ktorého neboli pridelené peniaze na preddavky na znalecké dokazovanie.

V roku 2013 mám nápad nových civilných vecí priemerne nad 35 vecí mesačne, čo aj do budúcnosti vylučuje možnosť vybavovania takého množstva vecí bez vzniku prieťahov.“

K vyjadreniu okresného súdu sťažovateľ zaujal stanovisko doručené ústavnému súdu 10. mája 2013, v ktorom okrem iného uviedol:

„K vyjadreniu zákonného sudcu OS Žilina uvádzame, že jeho správu o pracovnom zaťažení senátu zákonného sudcu nespochybňujeme, avšak je na objektívnej zodpovednosti súdu, aby zabezpečil prejednanie vecí tak, aby nedochádzalo k prieťahom v konaní, čo však súd v tomto prípade neučinil.“

Ústavný súd z predloženého spisu okresného súdu zistil nasledujúci priebeh napadnutého konania:

Napadnuté konanie začalo 11. apríla 2004, keď bol okresnému súdu doručený návrh na vydanie platobného rozkazu, ktorým sa navrhovateľ okrem iného domáhal voči odporcom v 1. až 3. rade zaplata sumy 240 218,20 Sk (7 973,78 €) z dôvodu nesplatenia časti poskytnutého stavebného úveru. Sťažovateľ, ako už bolo uvedené, má v konaní procesné postavenie odporcu v 3. rade na základe *„Ručiteľskej listiny č. 2 zo dňa 29. 11. 1999 k Úverovej zmluve“*. Keďže platobný rozkaz nebolo možné doručiť odporkyni v 1. rade, okresný súd ho uznesením č. k. 8 Ro/127/2004-65 z 10. decembra 2007 zrušil a vec 14. januára 2008 previedol z registra „Ro“ do registra „C“.

Vzhľadom na úmrtie odporcu v 2. rade okresný súd uznesením z 31. januára 2008 konanie prerušil do právoplatného skončenia dedičského konania (dedičské konanie bolo právoplatne skončené 19. marca 2008).

V období od apríla 2008 do júna 2008 okresný súd realizoval jednoduché procesné úkony na zistenie pobytu odporkyne v 1. rade a 7. januára 2009 nariadil termín

pojednávania na 2. február 2009. Po oboznámení prítomných účastníkov konania s ospravedlnením právneho zástupcu navrhovateľa okresný súd odročil nariadené pojednávanie na 2. marec 2009, ktoré sa uskutočnilo a bolo odročené na 1. apríl 2009 s tým, že vo veci je potrebné vykonať ďalšie dokazovanie. Pojednávanie nariadené na 1. apríl 2009 sa uskutočnilo a bolo odročené na 4. máj 2009, ktoré sa taktiež uskutočnilo a bolo odročené na 27. máj 2009 na účel ďalšieho dokazovanie. Toto pojednávanie sa z dôvodu neúčasti účastníkov konania neuskutočnilo a bolo odročené na neurčito s tým, že bude rozhodnuté o čiastočnom späťvzátí návrhu voči odporcovi v 2. rade.

Okresný súd 17. januára 2011 vyzval právnu zástupkyňu odporcu v 2. rade, aby zaujala stanovisko k návrhu na zastavenie konania v súvislosti s podaním navrhovateľa zo 4. mája 2009. Dňa 23. augusta 2011 sťažovateľ uzavrel zmluvu s navrhovateľom, v ktorej sa navrhovateľ zaviazal zobrať návrh proti sťažovateľovi v celom rozsahu späť.

Okresný súd uznesením z 21. júna 2012 rozhodol, že „*konanie v časti voči odporcovi v 2. rade zastavuje*“. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ odvolanie doručené okresnému súdu 17. júla 2012, pričom okresný súd predmetné odvolanie spolu so súdnym spisom predložil 8. októbra 2012 na rozhodnutie Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „*krajský súd*“). Krajský súd uznesením sp. zn. 6 Co/387/2012 z 31. januára 2013 uznesenie okresného súdu č. k. 8 C/15/2008-223 z 21. júna 2012 potvrdil. Po vrátení súdneho spisu okresnému súdu (12. marec 2013) okresný súd predmetné uznesenie krajského súdu doručil účastníkom konania, čo bol ostatný procesný úkon v doterajšom priebehu napadnutého konania.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou okrem iného domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny, podľa ktorých každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 druhej vety OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní mohlo dôjsť k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

1. Pokiaľ ide o právnu a skutkovú zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že spory o zaplatenie pohľadávky (v danom prípade ide o nesplatenú sumu z poskytnutého stavebného úveru na základe úverovej zmluvy uzatvorenej podľa § 497 a nasl. Obchodného zákonníka) tvoria bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov a v zásade ich nemožno považovať za právne ani skutkovo zložité. Obdobne ústavný súd hodnotí aj sťažnosťou napadnuté konanie a poukazuje na to, že ani okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti nepoukazoval na skutkovú ani právnu zložitosť veci, pričom zákonný sudca napadnuté konanie označil ako vec „*priemerne skutkovo zložitú*“.

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či v namietanom konaní mohlo dôjsť k zbytočným priet'ahom, bolo správanie sťažovateľa ako účastníka tohto súdneho konania v procesnom postavení odporcu v 3. rade. Ústavný súd nezistil také skutočnosti, ktoré by bolo potrebné pripísať na jeho ťarchu v súvislosti s doterajšou dĺžkou napadnutého konania.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v napadnutom konaní a zistil tieto dlhodobejšie obdobia jeho nečinnosti:

- od 11. apríla 2004 (návrh na vydanie platobného rozkazu) do 24. februára 2005 (vydanie platobného rozkazu), pričom nasledujúci procesný úkon (uznesenie, ktorým bol platobný rozkaz zrušený z dôvodu, že ho nebolo možné doručiť odporčkyni v 1. rade) bol urobený 10. decembra 2007,

- od 27. mája 2009 (okresný súd odročil pojednávanie) do 17. januára 2011 (okresný súd zaslal výzvu právnemu zástupcovi odporcu v 2. rade) a

- od 17. januára 2011 do 21. júna 2012, keď okresný súd uznesením č. k. 8 C/15/2008-223 rozhodol o zastavení konania voči odporcovi v 2. rade.

Takýto postup okresného súdu, ktorý plynulo nesmeroval k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania, ktorí dosiaľ čakajú na meritórne rozhodnutie viac ako 9 rokov, nemožno z ústavnoprávneho hľadiska akceptovať.

Pokiaľ okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti v súvislosti s namietanými priet'ahmi v napadnutom konaní prostredníctvom zákonného sudcu argumentoval skutočnosťou, že „*súdne oddelenie je v stave vysokej zaťažnosti a trpelo personálnou nestabilitou...*“, ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru (napr. I. ÚS 127/04, II. ÚS 311/06), podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní.

Ústavný súd upriamujeme pozornosť aj na odpoveď okresného súdu právnemu zástupcovi sťažovateľa (z 15. januára 2013) na sťažnosť na priet'ahy v napadnutom konaní, v ktorej konštatoval, že sťažnosť je dôvodná, a konkrétne v súvislosti s postupom zákonného sudcu uviedol, že „*jeho postup od podania návrhu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu v § 100 ods. 1 OSP, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá*“.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že doterajším namietaným postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 15/2008 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny bolo postupom okresného súdu porušené, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ nachádza.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 5 000 € z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti. Poukázal najmä na neúmernú dĺžku prietáhov a psychickú ujmu vyplývajúcu z právnej neistoty, ktorá mu „v dôsledku nerozhodnutia vo veci vzniká“.

Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto

prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

S prihliadnutím na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 8 C 15/2008, ktorá predstavuje viac ako 9 rokov, berúc zároveň do úvahy konkrétne okolnosti daného prípadu, ako aj skutočnosť, že konanie vo veci nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 3 500 € za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2012, ktorá bola 781 €.

Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to každý úkon po 130,16 €, t. j. za dva úkony 260,32 €, čo spolu s režijným paušálom 2 x 7,81 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 275,94 €.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote uvedenej v bode 4 výroku tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. mája 2013